

BATERATZEN DUTEN IKURRAK

1

IKASKUNTZA-EGOERA IRAKASLEAREN LIBURUA

Lehen Hezkuntza

Ayuntamiento de
Pamplona | Iruñeko
Udala

KREDITUAK:

©Iruñeko Udala

TESTUA:

Ana Mendióroz Lacambra

Teresa Benito Aguado

Carlos Ciriza Mendivil

ITZULPENA:

Maramara

Iruñeko Udaleko Itzulpen Zerbitzua

ARGITALPENAREN KOORDINAZIOA:

Iruñeko Udal Artxiboa

ARGAZKIA:

Iruñeko Udal Artxiboa

DISEINUA:

La Llorona

INPRIMATZEA:

Gráficas Biak

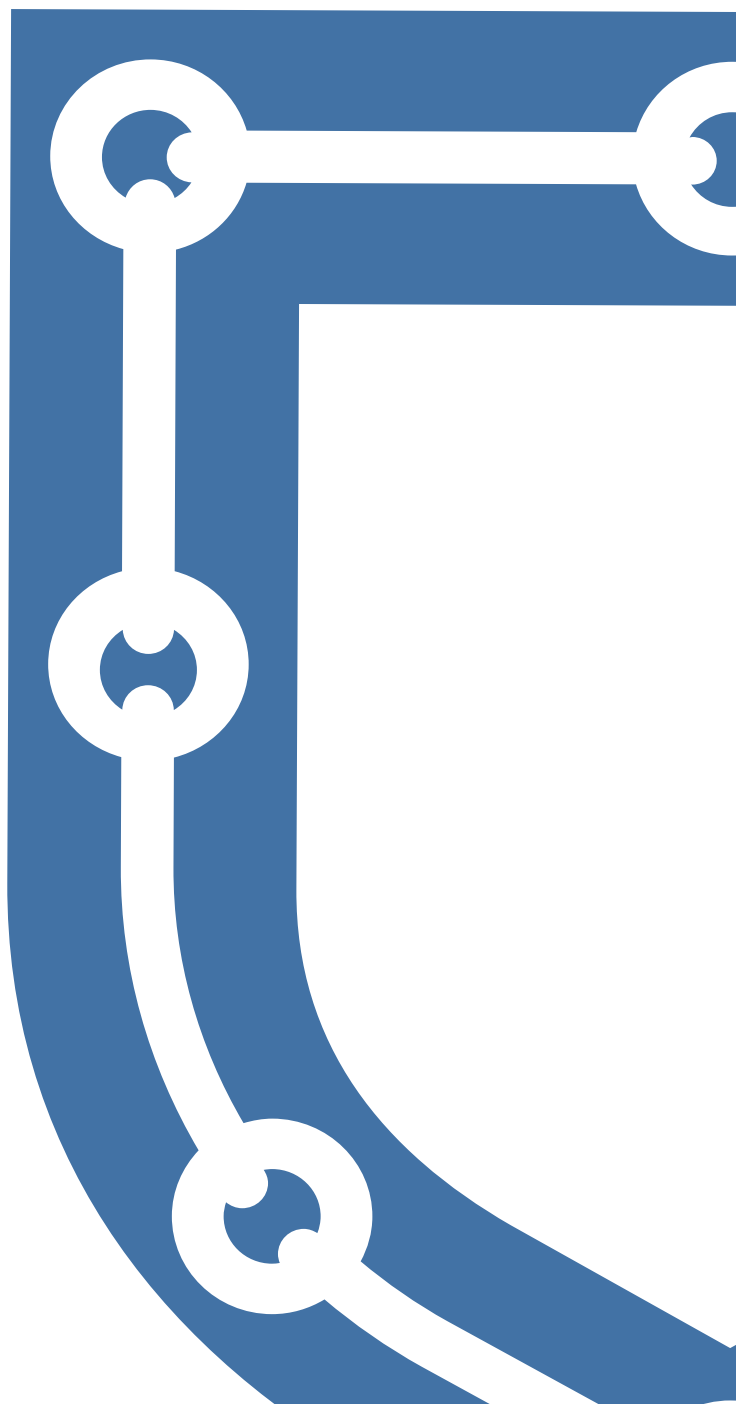
LG NA 1520-2025

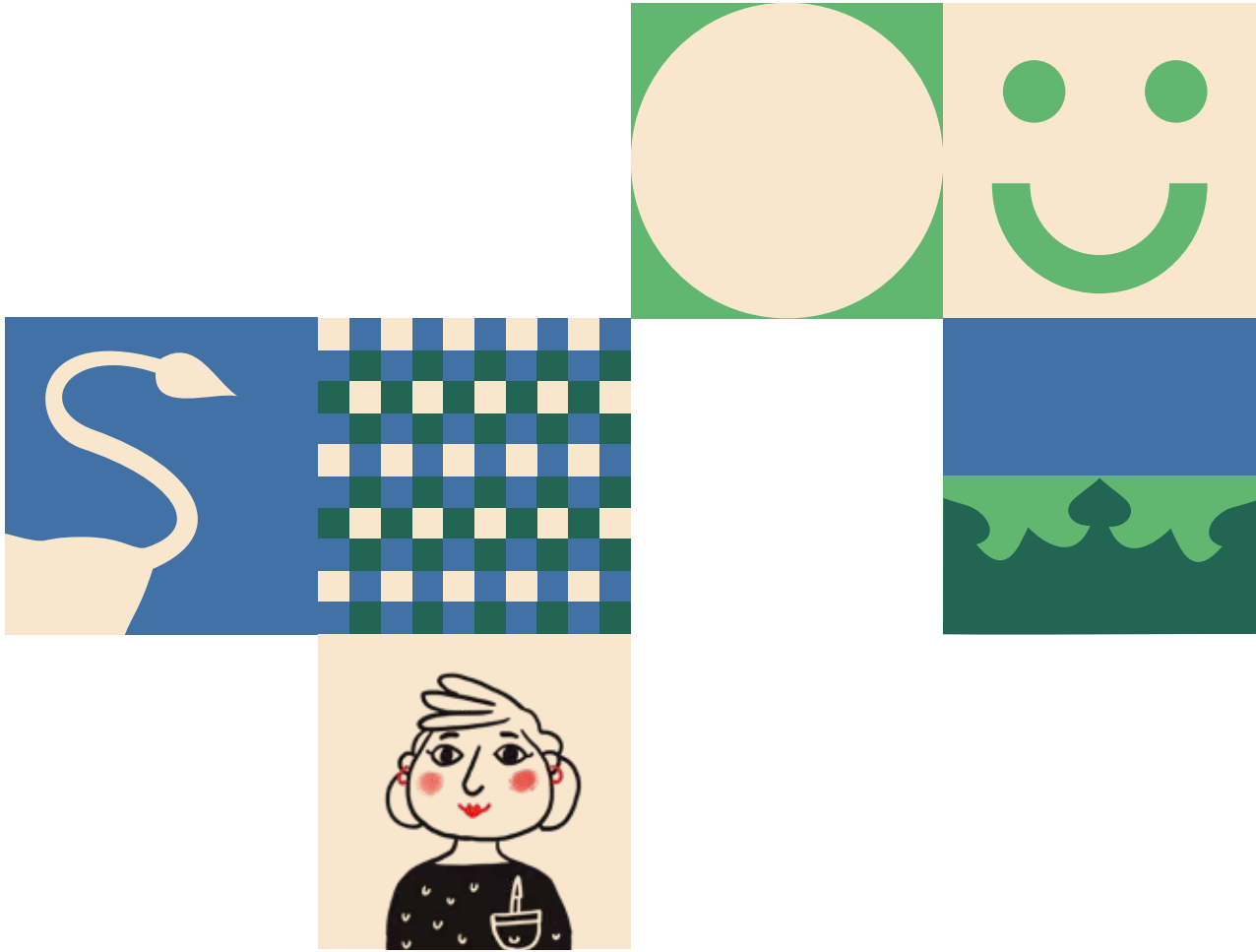
BATERATZEN DUTEN IKURRAK

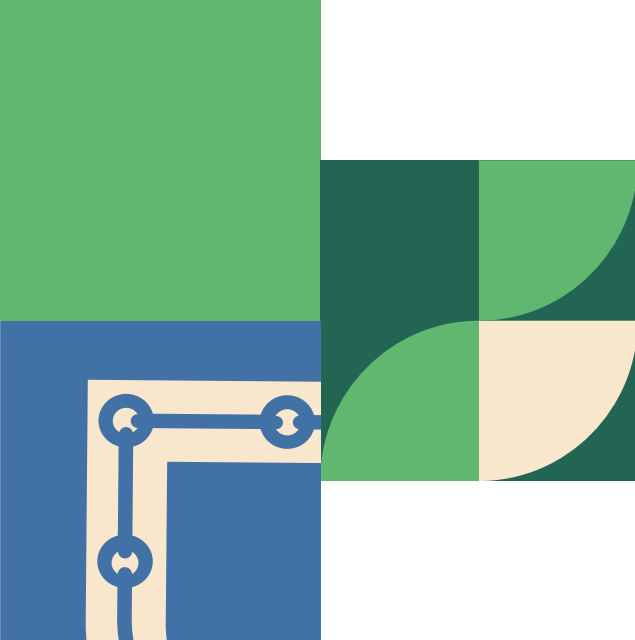

IKASKUNTZA-EGOERA IRAKASLEAREN LIBURUA

Lehen Hezkuntza

AURKIBIDEA

7

**SARRERA
DIDAKTIKO-
PEDAGOGIKOA**

8

**SARRERA
HISTORIKOA**

11

**BATERATZEN DUTEN
IKURRAK**

13 HASIERAKO JARDUERA

15 ARTXIBOAN EGITEKO
JARDUERA

17 HIRIAN EGITEKO JARDUERA

18 AMAIERAKO JARDUERA

19

ERANSKINAK

20 1. ERANSKINA: "Lehoia
erretratatu" lan-fitxa

24 2. ERANSKINA: Udal
Artxiboko lan-materialak

32 3. ERANSKINA:
Taldearen jarduera ebaluatzeko
erkatze-zerrenda

34 4. ERANSKINA:
"Iruñearen ikurrak" lan-fitxa

38 5. ERANSKINA: "Ikasitakoa
gogoratuz" ebaluazio-fitxa

SARRERA DIDAKTIKO-PEDAGOGIKOA

Oraina iraganetik ulertzeko eta etorkizunera proiektatzeko gertaera historikoak ezagutzeak zer urrats egin behar den jakitea eskatzen du, baita ezagutza hori errazten duten **prozedurak** zeintzuk diren jakitea ere. Historikoki pentsatzeak edo pentsamendu historikoa garatzeak, beraz, Historia ezagutzea eta Historiari buruzko ezagutzak izatea eskatzen du.

XX. mendeko 80ko hamarkadaz geroztik, Erresuma Batuan historiaren didaktikaren arloan egindako ikerketa puntakoenen arabera, beharrezkoa da prozedurazko kontzeptuak lantzea, ezinbestekoak baitira pentsamendu historikoa garatzeko. Lana ildo horretan kokatzen da. Ildo horrek garapen handia izan du 90eko hamarkadatik aurrera Kanadan eta AEBn, besteak beste Seixas, Morton, Wineburg edo VanSledrighte filosofoekin, eta gaur egun Australiara, Brasilera eta Europara zabaldu da.

Seixas eta Morton (2013) filosofoei jarraituz, historialariek pentsamendu historikoa erabiltzen dute iturriak modu kritikoan eta sortzailean interpretatzeko eta narrazioak sortzeko. Lehen mailako edukiak landu behar dira galdera hauei erantzuteko: zer gertatu den, gertakaria nork egin duen eta non eta noiz gertatu den. Bigarren mailako edukiak ere landu behar dira, ikerketa historikoa egiteko behar diren trebetasunekin lotutako alderdi metodologikoei buruzkoak baitira.

Seixas eta Morton filosofoek **pentsamendu historikoaren sei kontzeptuak**, Historia irakasteko kontuan hartu behar direnak, jaso zituzten *The big six historical thinking concepts* (2013) liburuan. Hauexek dira kontzeptu horiek:

- 1- Garrantzi historikoa: gertakari batek duen garrantzia balioestea.
- 2- Iturria proba bihurtzea inferentzien bidez.
- 3- Aldaketa eta jarraitutasuna azaltzea.
- 4- Gertakarien kausa eta ondorioa ulertzea.
- 5- Ikuspegi historikoa garatzea, testuinguru ekonomikoa, soziala, politikoa eta kulturala kontuan hartuta.
- 6- Alderdi etikoa edo balio-iritzia agertzea

Metakontzeptu horiek garatzeak gure gizartean ezinbestekoa den **pentsamendu kritikoa** garatzen laguntzen du, baita beharrezkoa den enpatia garatzen ere, ez bakarrik iragana ulertzeko eta **ikuspegi historikoa** hartzeko presentismoa saihestuz, baita, errespetuzko balioak eta **balio solidarioak eta demokratikoak** garatzeko ere.

ERREFERENTZIAK

Seixas, P.; Morton, T. (2013), *The Big Six Historical Thinking Concepts*, Toronto: Nelson Education.

VanSledright, B. (2010), *The Challenge of Rethinking History Education: On Practices, Theories, and Policy*, New York: Routledge.

Wineburg, S. (2001), *Historical Thinking and other Unnatural Acts. Charting the Future of Teaching the Past*, Filadelfia: Temple University Press.

SARRERA HISTORIKOA

Batasunaren Pribilegioa gaur egun ezagutzen dugun Iruñearen sorrera-gutuna da. Dokumentuak, Karlos III.a erregeak 1423an emandakoak, ordura arte zeuden hiru jurisdikzioak, hau da, ordura arte beren erakundeak eta gobernuak izan zituzten hiru “burguak”, (Nabarrerria, San Zernin eta San Nikolas) bateratzen ditu. Hiru jurisdikzio, hiru komunitate politiko eta sozial izateak liskar eta borroka ugari eragin zituen, eta horien gertaerarik nabarmenena 1276ko Nabarrerriako Gerra izan zen.

XI. mendearen hasieran, jende gutxi xamar bizi zen Iruñean. Biztanle gehienak nekazariak eta apezpikuaren eta kabildoaren zerbitzariak ziren, katedralaren inguruan bizi ziren eta **“Nabarrerria”** deitzen zaiona eratu zuten. 1092an, Antso V.a Ramiritz erregeak Iruñeko hiriaren eta haren barruti guztien jabetza berretsi zion apezpikuari. Beste alde batetik, Donejakue Bidea biztanleriari indarra emateko ardatza izan zen; izan ere, apezpikuak babestutako eta erregeak lagundutako biztanle-talde berri bat kokatu zen hirian. Biztanle-talde hori amildegiak, gaur egun San Domingo aldapa deitzen zaionak, bereizten zuen Nabarreriatik, eta, denborarekin, **San Zernin burgu** bihurtu zen. Alfontso Borrokalaria erregeak Jakako Forua eman zion 1129an.

XII. mendearen erdialdean, beste biztanlegune bat sortu zen katedralaren taulako artxidiakonoaren lursailetan. Biztanlegune hori mirabeak ez ziren nafarrek eta frankoek osatu zuten, **San Nikolas hiria** izena hartuta. San Nikolas burguen forua San Zernin foruaren oso antzekoa zen, baina errolda bat ordaindu behar zioten artxidiakonoari (Martinena, 1996).

Pribilegiorik eta frankiziarik ez zuenez, Nabarrerriak gero eta biztanle gutxiago zituen. Hori saihesteko, Antso VI.a erregeak Jakako forua eman zion 1189an. Beraz, hiru burguek eskubide bera zuten, baina frankizia eta gobernu desberdinak. Iruña **harresiz inguratuta** zegoen barnealdetik eta **sozialki zatituta**.

Burguen artean etengabe izaten ziren liskarrak, batzuetan erregearen ekintzek eta apezpikuak liskar horiek konpondu ahal izateko zituen zailtasunek eraginda. Egoera hori **Nabarrerriako Gerran** jo zuen goia 1276an, burgua erabat suntsitu eta despopolatu baitzen. Horren ondorioz, 1319an, erregeak lortu zuen apezpikuak uko egitea Iruñeko jaurerriari.

1387an, Karlos III.a tronura iritsi zenean, politika bateratzailea hasi zen. Hiru urte geroago Iruñeko katedrala eraiki zuten. Eraikin horretan errege-zeremoniak egingo ziren; beraz, horrek erakusten du Iruña errege-egoitza izateaz gain apezpiku-egoitza ere bazela (Ramírez-Vaquero, 2018). Burguetako zinpekoen eta alkateen arteko liskarren ondorioz,

Vianako Printzearen aurkezpena egin zenean Iruñeko katedralean jazotako gertakariak banatutako hiria baketzeko beharra zegoela ikusi zen. 1423an, erregeak **Batasunaren Pribilegioa** eman zuen, burguetako biztanleen arteko desadostasunak konpontzeko asmoz, komunitate sozial eta politiko bakar bat bultzatuz.

Batasunaren Pribilegioak Iruñeko hiria bateratzeko eta antolatzeko xedapenak ezarri zituen. Xedapen horiek lehendik zeuden jurisdikzioen batasuna, jurisdikzioetako biztanleen arteko legezko berdintasuna, gatazkak konpontzen laguntzeko gobernu bakar bat ezartzea eta hiriaren sendotze sozial eta politikoa lortzea dituzte ardatz.

Nabarreria, San Zernin eta San Nikolas jurisdikzioak erakunde politiko eta administratibo bakar batean **bateratzea** urrats erabakigarria zen Iruña bateratzeko eta antolatzeko. Ordutik, hiru burguek komunitate bakarra osatzen zuten, eskubide eta askatasun berberekin. Iruña osorako gobernu bateratu bat sortzeak burgu bakoitzetik bereizitako tokiko administrazioak ordezkatzeko zituen, eta horrek kudeaketa errazteaz gain, erabakiak hartzerakoan eraginkortasun handiagoa izatea sustatzen zuen (Pavón et al, 2023). Azkenik, sendotze sozial eta politikoaren bidez, Iruñearen nortasuna eta kohesioa **komunitate batu** gisa indartzea lortu nahi zen, barne-banaketak gaindituz eta hiri osoaren garapena eta egonkortasuna sustatuz, bertako biztanle guztiak bakean eta adiskidetasunean bizi zitezen.

ERREFERENTZIAK

Martinena Ruiz, J.J. (1996), "Reseña de la evolución urbana de Pamplona. Desde el siglo XI hasta el derribo de las murallas en 1915", *Príncipe de Viana*, 146-176 or.

Ramírez-Vaquero, E. (2018), "La ciudad y el rey: renovación de la red urbana de navarra al final de la Edad Media", *Anuario de Estudios Medievales*, 49-80 or.

Pavón Benito, J., Hueso Pérez, A., Corpas Mauleón, J.R., (2023), 1423. *El Privilegio de la Unión: un año, una ciudad, un reino*, Pamplona.

IKASKUNTZA-EGOERA

BATERATZEN DUTEN IKURRAK

Testuinguruan kokatzea:

Batasunaren Pribilegioan jasotzen da Iruñeko hiriaren armarrria sortu zela hiru burguen batasun juridiko, ekonomiko, sozial eta politikoaren ikur gisa. Ikaskuntza-egoera honen bitartez lortu nahi da ikasleek ulertzea ikurrek zer garrantzi duten nortasunaren zati eta adierazpen gisa.

Ikasleek ikur horien jatorria aztertuko dute Batasunaren Pribilegioan.

Azkenik, marka edo zigilu pertsonal bat diseinatuko dute, taldea ordezkatzeko.

Pentsamendu historikoko elementuak:

- Garrantzi historikoa.
- Iturria proba gisa.
- Aldaketa eta jarraitutasuna.
- Kausa eta ondorioa.
- Ikuspegi historikoa.
- Alderdi etikoa.

Zer funtsezko gaitasun lortzen laguntzen den:

- Hizkuntza bidez komunikatzeko gaitasuna.
- Matematikarako gaitasuna eta zientzia, teknologia eta ingeniariartzarako gaitasunak.
- Gaitasun digitala.
- Gaitasun pertsonala, soziala eta ikasten ikastekoa.
- Herritar-gaitasuna.
- Ekintzailtza-gaitasuna.
- Kultur kontzientzia eta adierazpenerako gaitasuna.

Etapia: LH

Zikloa: 3

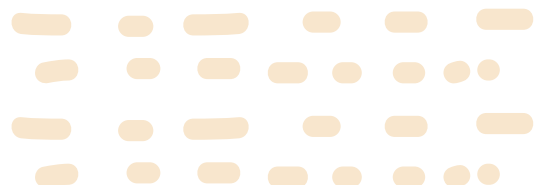
Maila: 5

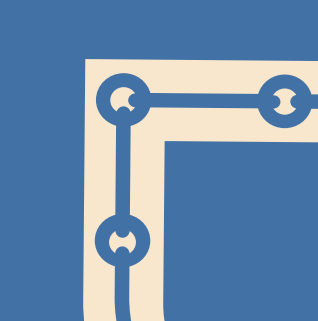
Ikaskuntza-egoeraren saio kopurua:

5

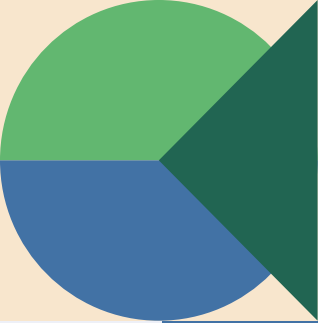
Oinarrizko jakintzak:

A1.1, A1.3, A1.4, B1.1, B1.4, B1.6, C2.1, C2.2, C2.3, C2.6, C2.7, C3.2, C3.3, C3.4

Ebaluazio-irizpideak:	Gaitasun espezifikoak:	Deskriptore operatiboak:
1.1	CE1	CCL3, STEM4, CD1, CD2, CD3, CD4, CD5, CCEC4
2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5	CE2	CCL1, CCL2, CCL3, STEM2, STEM4, CD1, CD2, CC4
5.1, 5.2, 5.3	CE5	STEM1, STEM2, STEM4, STEM5, CD1, CC4, CE1, CCEC1
7.1	CE7	CCL3, STEM4, CPSAA4, CC1, CC3, CE2, CCEC1
9.2	CE9	CCL5, CPSAA1, CC1, CC2, CC3, CCEC1
Jarduera bakoitzaren deskribapena: • HASIERAKO JARDUERA: “Aurkitu lehoia”. Gelan, irakasleak Iruñeko lehoiaren irudi bat erakutsiko die ikasleei, lehoiari buruzko erreferentzia berriak bila ditzaten. • ARTXIBOAN EGITEKO JARDUERA: “Zergatik lehoi bat?” Ikasleek Batasunaren Pribilegioa jasotzen duen dokumentua aztertuko dute Udal Artxiboan, Iruñeko armariaren jatorria aurkitzeko. • HIRIAN EGITEKO JARDUERA: “Lehoi bat baino askoz gehiago da”. Ikasleak Iruñeko Udalaren ezkaratzara joango dira hiriaren elementuak eta sinbologia aurkitzeko. • AMAIERAKO JARDUERA: “Gure ikurrak sortzen”. Barneratutako ezagutzak aztertu ondoren, taldeak ikur moduan erabiliko duen irudi bat sortuko du.		
Metodologia: • Metodoak / estrategiak: • Arazoetan oinarritutako ikaskuntza. • Ikaskuntza kooperatiboa. • Taldekatzeak: Talde osoa / 4-5 laguneko taldeak. / Bakarka. • Materialak: lan-fitxak.		Ebaluazioa: • Tresnak: ebaluazio-fitxa. • Ebaluazio-uneak: behaketa bidezko ebaluazioa proiektua egin bitartean eta azken ebaluazio kooperatiboa.
Aniztasunarekiko arreta: Talde heterogeneoak/ Ebaluazio malgua		
Jarduerak: 1. Hasierako jarduera: “Aurkitu lehoia”. 2. Artxiboan egiteko jarduera: Zergatik lehoi bat? 3. Hirian egiteko jarduera: “Lehoi bat baino askoz gehiago da”. 4. Amaierako jarduera: “Gure ikurrak sortzen”.		

3.1. HASIERAKO JARDUERA

Jarduera kop. **1**

Saio kop.

1

TITULUA

Aurkitu lehoia

HELBURUAK

- Lehoia Iruñeko hiriaren ikur gisa identifikatzea.
- Hiriaren armarria aurkitzea hainbat leku eta testuingurutan.
- Iruñeko armarriaren garrantziaz jabetzea eta gaur egungo erabilera ulertzea.
- Ulertzea iraganean Iruñearen zigilua garrantzitsua zela dokumentuak benetakoak zirela ziurtatzeko.

DESKRIBAPENA

• Sarrera

Irakasleak Iruñeko lehoiaren irudi bat aurkeztuko die ikasleei, eta jarraian, armarri osoa.

• Aurretiko ezagutzak gogora ekartzea eta hipotesiak egitea

Irakasleak galdera hauek egingen ditu:

- Zer dira armarriak?
- Zertarako balio dute?
- Zer armarri ezagutzen dituzu?
- Ba al dute produktuen markek erabiltzen dituzten logotipoen antzik?
- Zer armarri du ikastetxeak?
- Harekin identifikatzen zara?

• Teknika

Ideia-jasa

• Iruñeko armarria aurkeztea eta hipotesia planteatzea:

- Zergatik behar dira armarriak?
- Zergatik ageri da lehoi bat Iruñeko armarrian?
- Nork asmatu zuen?
- Zer esan nahi du?

Irakasleak Iruñearen historia kontatuko die ikasleei: lehen hiru burgu zeudela azalduko die, eta liskarrean aritzen zirela elkarren artean etengabe, baina 1423an amaitu zirela tirabira haiek, Batasunaren Pribilegioari esker.

• Ikerketa:

“Marrastu lehoia” lan-fitxan, ikasleek Iruñeko armarria marrastuko dute, osagai guztiekin. Etxera bidean, hirian barrena armarri hori aurkitzen saiatuko dira (hiri-altzarietan, eraikinetan, etab.), eta lan-fitxan adieraziko dute non aurkitu duten.

TALDEKATZEA

Talde osoa. Bakarka

BALIABIDEAK

- **1. ERANSKINA:** "Lehoia erretratatu" lan-fitxa

METODOLOGIA

Arazoetan oinarritutako ikaskuntza. *Brainstorming*

TITULUA

Zergatik lehoi bat?

HELBURUAK

- Udal Artxiboa ezagutzea
- Informazioa aztertzea iturri historikoetan oinarrituta
- Iturriak erabiltzea aurretik proposatutako hipotesiei erantzuteko

DESKRIBAPENA

Bisita-tailer hau Udal Artxiboan egingo da, ikasleak dokumentuak gordetzen diren lekuetara ohitzeko.

Batasunaren Pribilegioak duen garrantzia azpimarratuko da, dokumentu horrek Iruñeko lehoiaren jatorriari eta izaerari buruz botatako hipotesiei erantzungo baitie. Dokumentu honek hiri bateratuaren armariaren eta zigiluaren diseinuari buruzko informazioa ematen du. Bi elementu horiek gaur egun arte Iruñeko hiria irudikatzen duten ikurrak dira.

1. ZATIA. ARTXIBOA EZAGUTZEN:

Artxiboko langileek harrera egingo diete ikasleei:

- **Artxibo** bat zer den, Udal Artxiboa noiz sortu zen eta zer eginkizun betetzen dituen azalduko dizkiete.
- **Hiru giltzako kutxa** erakutsiko dute.
- Iruñeko burguei buruz irakasleak emandako informazioa gogorarazi, eta burgu bakoitzeko armariak erakutsiko dizkie, 1423ko batasunaren aurrekoak.
- Artxiboko langileek **Batasunaren Pribilegioa** aurkeztuko dute. Dokumentu horrek ordura arte hiru burguetan bizi ziren pertsonen bakea eta adiskidetasuna bilatzen zituen, bakeak oparotasun ekonomikoa ekar zezan. Etorkizunean bakean bizitzeko oinarria burguen artean ordura arte zeuden desberdintasunak eta tirabirak desagertzea zenez, denboran zehar hori bermatzen lagundu beharko luketen alderdirik garrantzitsuenak ere arautu ziren Pribilegioan.
- Udaletxeko ezkaratzean Batasunaren Pribilegioaren **faksimile** bat dagela azalduko dute.
- Batasunaren Pribilegioaren 1533. eta 1619. urteetako **kopiak** erakutsiko dituzte, eta dokumentu-euskarriak izandako bilakaeraren arrazoia azalduko dute: pergamina, papera, liburua.
- Dokumentuak antzinakoak eta hauskorak direla azpimarratuko da, eta ikasleei azalduko zaie Artxiboan zer neurri hartzen dituzten horiek babesteko.

- Honako hauek ere azalduko zaizkie:
 - Azalduko dute legezko baliozkotasuna eta benetakotasuna nola eman zitzaizkion dokumentuari.
 - Hitzak, zein hizkuntzatan idatzi ziren.
 - Idazteko erabilitako metodoa.

ZATIA: DOKUMENTU-IKERKETA

- Lauzpabost ikasleko taldeak eginen dituzte Iruñeko armarriaren jatorriaz ikertzeko, Batasunaren Pribilegioari buruzko testua oinarri hartuta (2. eranskina).
- Arkatzak erdira izeneko teknika erabiliz, ikasleek proposatutako galderei erantzungo diete:
 - Batasunaren Pribilegioa izan arte hirian zeuden armarriak
 - Karlos III.a erregeak egindako hiriko armarri berrien diseinuaren zehaztasunak.
 - Burguetako armarriak “mugarrietatik” deuseztatzeke agindua emateko arrazoiak.
- Jardueraren amaieran, talde bakoitzeko ordezkari batek taldeak emandako erantzunak emango ditu ezagutzera.

TALDEKATZEA

4-5 lagunez osatutako taldeak

BALIABIDEAK

2. ERANSKINA: Udal Artxiboko lan-materialak

METODOLOGIA

Arazoetan oinarritutako ikaskuntza

Ikaskuntza kooperatiboa (arkatzak erdira izeneko teknika)

EBALUAZIOA

Behaketa bidezkoa

3. ERANSKINA: Taldearen jarduera ebaluatzeke erkatze-zerrenda

3.3. HIRIAN EGITEKO JARDUERA

Jarduera kop. **3**

Saio kop. **1**

TITULUA

Lehoi bat baino askoz gehiago da

HELBURUAK

- Hiriaren ikurrak identifikatzea Iruñeko Udaletxearen ezkaratzean.
- Hiriaren irudi sinbolikoak aurkitzea Iruñeko Udal Artxiboaren inguruko hainbat espazio eta testuingurutan.

DESKRIBAPENA

- Artxibotik abiatuta, taldea udaletxera joango da, eta udaletxean daudela, hiriaren edo burguen ikurtzat hartzen dituzten elementuak aurkitu behar dituzte, bai udaletxearen fatxadakoak, bai ezkaratzaren barrualdean daudenak.
- Behin Artxiboko atarian daudela, Batasunaren Pribilegioaren faksimile bat ikusten ahalko dute, eta hiriarekin lotutako beste zenbait ikur ere bai: mazoak, hiriko giltzak, eta eskaileretako beirateetan dauden San Zernin eta Nabarrerria burguen armariak ere bai.
- Lauzpabost lagunek taldeak sortu, eta kide bakoitzak ikur bat aukeratuko du. Lan-fitxan adieraziko dute zein den; deskribatu egingen dute, eta marraztu.
 - Zergatik aukeratu duen adieraziko du.
 - Adieraziko du zergatik uste duen garrantzitsua dela hiriarentzat.

TALDEKATZEA

4-5 lagunek osatutako taldeak

BALIABIDEAK

4. ERANSKINA: "Iruñearen ikurrak" lan-fitxa

METODOLOGIA

Arazoetan oinarritutako ikaskuntza

EBALUAZIOA

5. ERANSKINA: "Ikasitakoa gogoratuz" ebaluazio-fitxa

3.4. AMAIERAKO JARDUERA

Jarduera kop.

4

Saio kop.

2

TITULUA

Gure ikurrak sortzen

HELBURUAK

- Ikerketaren emaitzak ikasgelan azaltzea.
- Artxiboko eta hiriko kide izatearen sentimendua garatzea.
- Taldearen/ikasgelaren nortasuna sortzea eta eratzea berezko sinbologiaren bitartez.

DESKRIBAPENA

1. SAIOA

- Irakasleak orain arte egindako ikerketa-prozesua gogoraraziko du: lehoia bilatu, artxiboa bisitatu, Batasunaren Pribilegioaren dokumentazioa kontsultatu eta udaletxearen ezkaratzean dauden ikurrak behatu eta aukeratu.
- Taldeek ikasgelan azalduko dute zer ikur aukeratu dituzten eta zer arrazoi izan dituzten kontuan ikur horiek aukeratzeko.

2. SAIOA

Elkarriketa bidezko gogoeta:

- Irakasleak, ikasleekin hitz eginez, adieraziko die ikurrak garrantzitsuak direla, berriro ere Batasunaren Pribilegioa aipatuz, eta ikasleekin hausnartuko du errege-koroa duen lehoi iragailea hiri bateratu, indartsu, boteretsu eta baketsu baten ikur izan zela.
- Nabarmenduko du guk geuk sortzen ditugula gure ikurrak. Lehendik dauden ikurretako batzuekin identifikatu gaitezke, baina beste aukera bat da ikur horiek aldatzea, baldin eta guztiak elkarrekin ados jartzeko gai bagara.

Sortze-lana:

- Irakasleak ikasleei eskatuko die beren ikurra sor dezatela.
- Denen artean adostu beharko dute zer irudi erabiliko duten ikasgelaren ikur moduan.
- Ideia aukeratzen dutenean, ikasgelak, irakasleak zuzenduta, bere ikurra marraztuko du eta une horretatik aurrera, ikur horrek identifikatuko du ikasgela.

TALDEKATZEA

Talde osoa

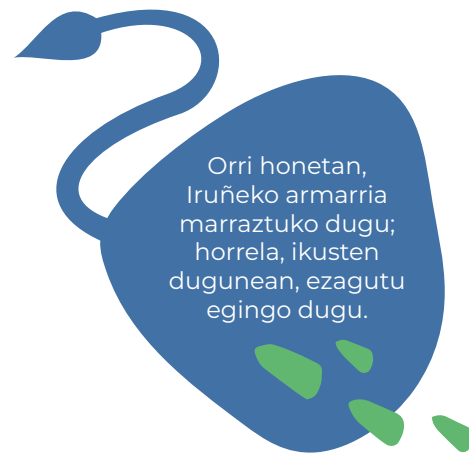
METODOLOGIA

Arazoetan oinarritutako ikaskuntza

EBALUAZIOA

Behaketa bidezkoa

Zein izango da lehoi honen istorioa?

Orain, honaino nola iritsi zen imajinatuko dugu eta haren istorioa idatziko dugu

A cartoon illustration of a lion's head and paws in the bottom right corner. The lion has a large, shaggy mane, a friendly expression with small eyes, and is holding a small object in its paws.

Non dago le
hoia?

1

2

3

4

5

6

Hemen, Iruñean
non eta zenbat
aldiz ikusi dugun
apuntatuko dugu,
eta beti berdina
den edo zertxobait
ezberdina iruditzen
zaigun.

Non aurkitu dugu?

... eta nola jakin nork diseinatu zuen eta zergatik dagoen toki guztietan?

1. ATALA: ARTXIBOA EZAGUTZEN

1

HIRU GILTZAKO KUTXA ETA UDAL- ARTXIBOA

Karlos III.a erregeak emandako dokumentuak, hau da, **Batasunaren Pribilegioak** hiru burguak edo biztanleguneak (San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerria), ordura arte beren legeak eta agintariak zituztenak eta etengabe elkarren aurka zeudenak, bateratu zituen. Horren ondorioz, “jurisdikzio” edo hiri bakar bat, Iruñeko gure hiria, sortu zen.

Dokumentu hori, hain garrantzitsua zenez, hiru giltzaz itxitako kutxa batean gorde behar zen (giltza bat burgu bakoitzeko), inoiz ez aldatzeko edo iruzurrez ez aldarazteko. Hori da gaur bisitatzen ari garen **UDAL ARTXIBOAREN** jatorria.

Dokumentua artxiboan gorde izanari esker, gaur, 600 urte geroago, berriro kontsulta dezakegu. Horregatik da hain garrantzitsua artxiboen zeregina. Dokumentuak zaintzen dituzte eta gure eskubideak babesten dituzte.

2

DOKUMENTUA: BATASUNAREN PRIBILEGIOA.

Dokumentu euskarrien bilakaera

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eskuz idatzita dago bi metro baino gehiago neurtzen duen PERGAMINO batean, **“gotiko etzana”** izeneko “kaligrafia” erabiliz eta hizkuntza gisa, berriz, **“nafar erdara”** erabiliz.

A ¿Zer da pergaminoa? eta nola idazten zen pergaminoetan?

Pergaminoa material malgua eta oso iraunkorra da, eta bertan idatz daiteke. Arkume- edo ahuntz-larruak dira, oso modu berezian prestatzen direnak. Larruak garbitu, beratu eta uretan eta karetan sartuta bigundu behar ziren. Gero, ondu eta karrakatu egiten ziren ilea kentzeko, eta egurrezko egituretan tenkatzen ziren, kareharrizko hautsezko geruza bat ematen zitzaien eta geruza horri esker, tinta gehiegi xurgatzea eragozten zen. Amaitzeko, apar-harriarekin leuntzen ziren eta nahi zen neurrian mozten ziren.

Pergaminoak erabiliz, eta haien malgutasuna eta iraunkortasuna zirela eta, dokumentu asko egin zitezkeen. Dokumentuak **biribilkatuta edo liburuak** osatuz gorde zitezkeen, formatu erosoagoak baitziren.

Dokumentu horiek banan-banan idatzi behar ziren, idazluma izeneko tresnak erabiliz. Benetakoa **artisautza** zen, horretarako, kaligrafia menderatu behar zen eta dokumentu bakoitza sortzeko denbora asko behar zen, dokumentu bakoitza artisau-lan bakarra baitzen.

Kalamuak

B Gotiko etzana

1423ko Batasunaren Pribilegioa jasotzen duen dokumentua “gotiko etzana” izeneko letra mota erabiliz idatzi zen.

Jatorria: Mediavilla, C. (2005), *Caligrafía. Del signo caligráfico a la pintura abstracta*, Valencia.

ERREPASOA:

Dokumentu garrantzitsu hau erregeak eman zuen

urtean, eta

batean idatzi zuten; horretarako, hizkuntza erabili zuten, erregearen administrazioak garai hartan erabiltzen zuen hizkuntza jaso baita.

C Eta nola dakigu jatorrizko dokumentu bat dela?

Dokumentuaren egiazkotasuna egiaztatzeko, sinadurez gain zigiluak erabiltzen dira:

Karlos. III.a erregearen zigilua

Iruñeko hiriaren zigilu berria

D Ezinbesteko dokumentu batek formatu erosoago bat behar du: Kopia. Dokumentu-formatuen bilakaera

Batasunaren Pribilegioa oso dokumentu garrantzitsua zen, dokumentu hartan Iruñeko bizitzaren alderdi guztiak arautzen baitziren eta, beraz, sarri samar erabili behar zen. Horregatik, zigilu astun zintzilikariak dituen pergamino biribilkatu baten formatua erabiltzeko **erosoa** dela iruditzen al zaizue?

Denborarekin, eta errazago eta jatorrizkoa hondatzeko arriskurik gabe erabili ahal izateko, jatorrizko dokumentuaren **kopia** egin ziren denborarekin bilakaera izan zuten formatuetan. Lehenengo kopia pergaminoan egin zen 1533an eta liburu-itxura eman zitzaion.

Irudi hau ikus dezakegu:

Papera eta inprenta agertzea

XVI. mendean zehar paperaren erabilpena orokortu zen. Papera landare-zuntzez egiten zenez, material **ugariagoa** zen, ekoizteko erraza eta **merkea**, eta gero eta liburu-eskari handiagoari erantzuteko aukera ematen zuen.

Liburuak eskuz idazteko ondo prestatuta zeuden eta idazteko artea ezagutzen zuten eskulangileak behar ziren. Lehengaien arazoa papera erabiltzen hasi zirenean konpondu zen eta XV. mendean inprenta agertu zenean eta orokorrean erabiltzen hasi zirenean, liburuak **azkar** eta askoz merkeago ekoitzi ahal izan zituzten.

IKASITAKOA ERREPASATUKO DUGU:

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eta dokumentu horren kopiak idazteko erabili den materiala, modua eta tresna idatziko ditugu taulan. Testuan gauza berbera esaten da, baina itxura desberdinak hartu ditu erosoagoa eta maneiaigarriagoa izateko.

	MATERIALA	ITXURA	ZER TRESNA ERABILTZEN DA IDAZTEKO?
1423			
1533			
1619			

Testua hobeto ulertzeko, Juan Karlos Lopez-Mugartzak 2023an euskarara egindako itzulpen egokitua erabiliko dugu: *El Privilegio de la Unión de Pamplona, 600 años (1423-2023) / Iruñeko Batasunaren Pribilegioa, 600 urte (1423-2023)*, Iruña, NUP.

2. ATALA ARTXIBOAN IKERTZEN

HIRIAREN IKUR BERRIAK

Batasunaren Pribilegioan, erregeak hiriko armarri berria diseinatu zuen, eta burguetako ikur zaharrak ezabatzeko agindu zuen.

15.

Zer zigilu eta zer zutoihal erabili behar diren aipatu hirian.

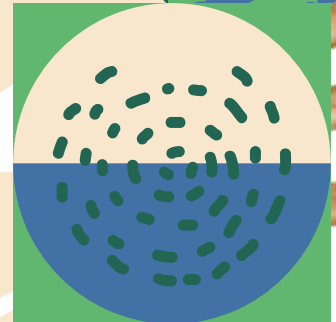
OROBAT, aipatu gure Iruña hiri oso noble eta, erran bezala, batuko herriaren arteko zatiketa era liskar oro saihestearren, eta batasun horrek balio izan dezan eta betiko iraun dezan, guk, gure errege aginteaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen aipatu gure hiri oso noblearen herri osoak zigilu handi bat eta, kontrazigilu bezala erabiltzeko, bertze bat txikiagoa izan behar dituela, eta zutoihal bat arma berberekin, zeinen eremua azukrezkoa izanen baita, eta erdian lehoi iragaile bat egonen baita, zilarrezkoa eta urrezkoa izanen dena, eta mihia eta azkazalak gulez izanen dituen. Eta aipatutako zutoihalaren inguruan, bordura bat egonen da Nafarroako gure armekin, non eremua gulezkoa eta haren inguruko katea urrezkoa izanen baitira. Lehoiaren gainean, haren bizkarrezurraren lekuan, urrezko errege koroa bat egonen da zutoihalaren eremuan, Nafarroako errege-erreginak gure Iruña hiri oso nobleko Dona Maria Katedralaren elizan koroatu ohi direla eta bertan koroatuak izan behar direla adierazteko.

19.

Nola agintzen den San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean diren edo izan diren mugarriak erauztea.

OROBAT, batasun hori irmoagoa izan dadin eta aipatu gure Iruña hiri oso noblea eta, erran bezala, batuko herrian banaketa modu oro bertan behera gera dadin, aipatu prokuradoreen emate eta onespenarekin, eta gure errege aginteaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen gure pribilegio honen datatik hamar eguneko epean, aipatu gure Iruña hiri oso nobleko aipatu kontzejuak erauaraz ditzala gure hiri oso noble honen barnean, San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean ezarrita dauden mugarriak. Eta handik kanpo, aipatu gure hiri oso noblearen mugetan aipatu San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako armarriak dituzten bertze mugarri batzuk izanen balira, arma horiek mugarrietatik ezabatuak izan daitezen nahi dugu, bai eta mugarri horiek beren lekuetan armarik gabe betiko gera daitezen ere. Eta nahi izanez gero, haietan gure hiri oso noblearen arma berriak ezar ditzaten.

Iruñeko hiria jurisdikzio berri batean bateratu aurretik eta guztiak batuko zituen ikur bat diseinatu aurretik, burgu bakoitzak bere “armak” edo “armarriak” zituen, hau da, bere ikurra zuen. Ezagutzen dituzu?

BURGU HONENA:

.....
.....

**BURGUEN
IKURRAK**
ARMARRI HAU ZEIN
BURGURENA DA?

BURGU HONENA:

.....
.....

BURGU HONENA:

.....
.....

Batasunaren Pribilegioaren bidez bateratutako Iruñearen ikurra:

Armarria marraztuko dugu Karlos III.a erregearen oharrei jarraituz:

GULES: gorri bizia
AZUR: Urdina
LEHOI IRAGAILEA: Iragaten
edo ibiltzen ari den lehoia,
eskuineko hanka altxatuta
duela eta gainerakoak lurrean
dituela

1. PARTE-HARTZEA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeko kide guztiek aktiboki parte hartu zuten esleitutako zereginetan.												
Taldeko kide bakoitzak modu ekitatiboan lagundu zuen lanean.												
Taldeko kide guztiak bertan izan ziren eta konpromisoa hartu zuten jardura egin bitartean.												
2. ELKARLANA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeko kideek elkarrekin lan egin zuten zeregina burutzeko.												
Taldeko kideen arteko komunikazioa eraginkorra izan zen.												
Beharrezkoa izan zenean, taldeko kideek elkarri lagundu zioten.												
3. ANTOLAMENDUA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeak plan argi bat izan zuen zeregina burutzeko.												
Rolak eta erantzukizunak modu eraginkorrean esleitu ziren taldearen barruan.												
Taldeko kideek bete zuten plana eta arreta zereginetan jarrita jardun zuten.												
4. GATAZKAK KONPONTZEA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeko kideek modu eraikitzailean eta errespetuz konpondu zituzten gatazkak.												
Iritzi-desberdintasunak sortu zirenean, adostasunera iristeko estrategiak erabili zituzten.												
Taldeko kide guztiek entzuten zituztela eta aintzat hartzen zituztela sentitu zuten prozesu osoan.												

5. SORMENA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeak ideia originalak eta sortzaileak aurkeztu zituen esleitutako zereginean.												
Ikuspuntu edo ikuspegi desberdinak erabili zituzten arazoari aurre egiteko.												
Ahaleginak egin zituzten ohiz kanpo pentsatzeko eta konponbide berritzaileak bilatzeko.												
6. LANAREN AURKEZPENA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeak egindako lana argi eta txukun aurkeztu zuten												
Ikusizko baliabide egokiak erabili zituzten (adibidez, grafikoak, marrazkiak eta abar) aurkezpena hobetzeko.												
Taldeak erakutsi zuen aurkezpena egiteko prestatuta zegoela.												
7. EPEAK BETETZEA	1. TALDEA		2. TALDEA		3. TALDEA		4. TALDEA		5. TALDEA		6. TALDEA	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Taldeak esleitutako denboran burutu zuen zeregina.												
Denbora modu eraginkorrean kudeatu zuten epeak beteko zirela bermatzeko.												
Taldeko kide guztiek lanaren erritmoari eusten eta lana aurreratzen lagundu zuten.												

IRUÑEAREN IKURRAK

TALDEA TALDEKO KIDEAK:

Orain, Artxibotik Udaletxera joango gara eta udaletxearen ezkaratzean sartuko gara.

- Bertan dauden ikurrei erreparatuko diegu. Batzuk ezagutzen ditugu, baina beste batzuk ez.
- Ezkaratzean aurkitzen ditugun ikurretako bat aukeratuko du taldeko kide bakoitzak.

ZERRENTA BATEAN IDATZIKO DITUGU:

1

2

3

4

Ikurra deskribatuko dugu eta marraztu

1

2

3

4

ORAIN, IDATZI EGINGO DUGU

Zergatik aukeratu ditugu ikur horiek?

[illegible]

**Eta orain, ikur
baten esanahiari
eta historiari
buruzko ikerketa
egingo dugu.
Bihar, egin
dugun ikerketa
partekatuko
dugu ikasgelan.**

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of ten sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

IKASITAKOA
GOGORATUZ

1 Batasunaren Pribilegioaren aurretik: nola antolatzen ziren burguak?

	BEREN IKURRAK	ERAIKIN GARRANTZITSUAK	BEREN GOVERNARIAK	BEREN HARRESIAK
SAN ZERNIN				
SAN NIKOLAS				
NABARRERIA				

2 Iruñeko hiria Batasunaren Pribilegioaren ondoren

IKURRAK	
ERAIKINA	
GOVERNARIAK	
HARRESIAK	
LEGEAK	

GURE IKURRAK SORTZEN

Ayuntamiento de
Pamplona

Iruñeko
Udala